

Майорський Вячеслав Віталійович

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри методики викладання і змісту освіти

КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»

м. Одеса, Україна

<https://orcid.org/0009-0003-9324-4142>

НАВЧАННЯ ГРОМАДЯНСЬКІЙ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Ключові слова: громадянська освіта, громадянська компетентність, здобувачі освіти, заклад загальної середньої освіти.

Навчальний предмет «Громадянська освіта» був запроваджений в інваріантному складнику типових освітніх програм у 10 класах закладів загальної середньої освіти у 2018 році; новий варіант навчальної програми був затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 03 серпня 2022 року № 698 [1].

Зміст громадянської освіти вказаною навчальною програмою визначається як суспільними потребами, вимогами соціальних і державних інституцій, так і інтересами особистості, її ставленням до суспільних проблем і готовністю брати участь у їхньому розв'язанні.

Метою громадянської освіти є цілеспрямована підготовка учнівства до ефективного функціонування в системі демократичних суспільних відносин на основі соціальної взаємодії, громадянської участі та відповідальності.

Мета в курсі «Громадянська освіта. 10 клас» реалізується через виконання таких завдань:

1) розвиток вільної особистості, яка визнає загальнолюдські та національні цінності, приналежність до української політичної нації, керується у власній поведінці морально-етичними критеріями та почуттям відповідальності;

2) розвиток громадянської свідомості особистості, яка поцінує злагоду в суспільстві, почуття патріотизму та приналежність до свого народу, спільні історичні, політичні та культурні цінності своєї держави;

3) виховання поваги до людської гідності й дотримання прав людини, демократичних цінностей, верховенства права, справедливості, неупередженості, рівності;

4) формування громадянської компетентності учня / учениці, виявами якої є активна громадянська позиція, здатність відповідально реалізовувати свої права та обов'язки в конкретній ситуації, налагоджувати соціальне партнерство та конструктивну взаємодію;

5) виховання толерантності, інклюзії та поваги до культурного різноманіття, різних поглядів, релігій, звичаїв і культур, уміння

знаходити порозуміння з іншими людьми для досягнення суспільно значущих цілей;

б) розвиток політичної, правової, економічної, соціальної, культурної, медійної грамотності учня / учениці, гнучкості й адаптивності, комунікабельності, готовності до співпраці, здатності розв'язувати конфлікти й запобігати дискримінації.

Лілія Рябовол визначає шкільну громадянську освіту як систему у сукупності таких компонентів: педагогічно адаптовані наукові знання про демократію, громадянське суспільство, правову державу, права, свободи та обов'язки людини і громадянина; вміння і досвід брати активну, свідому й відповідальну участь в житті суспільства і держави; громадянські цінності / цінності демократії та сприйняття їх учнями як особистих ціннісних орієнтирів [5, с. 199-206].

Олена Пометун і Тетяна Ремех зазначають, що навчання громадянській освіті має бути компетентісно орієнтованим, смислоутворюючим, ціннісно-орієнтованим, інтегрованим та інтерактивним. Ці характеристики змісту громадянської освіти та навчального процесу мають стати фундаментом, що забезпечить реальне досягнення планованих програмою результатів навчання: формування знань, умінь і навичок, цінностей і моделей поведінки учнів як членів громадянського суспільства, громадян української держави у глобалізованому світі [3].

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 09.08.2024 № 1120 «Про внесення змін до Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти» передбачено викладання окремого курсу «Громадянська освіта» у 6-9 класах Нової української школи, у випадку викладання інтегрованого з історією курсу – у 5-9 класах [4].

Аналіз вимог до обов'язкових результатів навчання учнів історії та громадянської освіти в Додатку 17 Державного стандарту базової середньої освіти 2020 р. дає змогу визначити сукупність змістових блоків (поняття, категорії, ідеї), навколо яких будується кожна інтегрована тема у програмі курсу. Ця сукупність по суті складає знанневий складник компетентностей учнів, що формується засобами освітньої галузі. Явища суспільного життя сьогодення та в минулому, позначені цими міжпредметними поняттями, можуть розглядатись в одному тематичному блоці (розділі курсу, параграфі, на уроці), причому з урахуванням особливостей методів дослідження окремих наук: історії, філософії, політології чи правознавства [2].

Результатом навчання громадянській освіті в закладах загальної середньої освіти має стати формування у здобувачів освіти базових компетентностей демократичного громадянства, які нададуть можливість для особистісного визначення індивіда, взаємодії з іншими

та стимулюватимуть учнів взятє на себе відповідальність за прийняття та втілення вжиття обґрунтованих суспільних рішень.

Список використаних джерел

1. Громадянська освіта (інтегрований курс). 10 клас. Рівень стандарту. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. URL: <https://surli.li/qehnts> (дата звернення: 01.05.2025).
2. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України № 898 від 30.09.2020 року. URL : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886 (дата звернення: 01.05.2025).
3. Пометун О. І., Ремех Т. О. Громадянська освіта – новий курс старшої школи: особливості змісту і методики. *Lib.iitta.gov.ua : веб-сайт*. URL: <https://surli.cc/wvwxjo> (дата звернення: 01.05.2025).
4. Про внесення змін до Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 09.08.2024 № 1120. URL: <https://surli.li/ocmwprf> (дата звернення: 01.05.2025).
5. Рябовол Л. Шкільна громадянська освіта як чинник утвердження української громадянської ідентичності учнів. *Український Педагогічний журнал*. 2024. № 3. С. 199– 206. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-3-199-206>.

Vyacheslav Mayorskyi

Candidate of Pedagogic Sciences (Ph. D.),

Associate Professor of the Department of Teaching Methods and Educational Content
Odessa Regional Academy of In-Service Education
Odessa, Ukraine

**TEACHING CIVIC EDUCATION
IN GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS
AS A FACTOR IN FORMING CIVIC COMPETENCE OF STUDENTS**

Keywords: civic education, civic competence, education seekers, general secondary education institution.

Мандруляк Людмила Євгенівна

здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії
КЗВО «Одеська академія неперервної освіти
Одеської обласної ради»
м. Одеса, Україна

**STEM-КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНЯ ЗЗСО:
ВИЗНАЧЕННЯ, СТРУКТУРА, ФОРМУВАЛЬНІ ПРАКТИКИ**

Ключові слова: STEM-компетентність, міждисциплінарність, практикоорієнтованість, критичне мислення, проєктна діяльність.

Сучасні підходи до освітнього процесу передбачають інтеграцію знань з різних галузей. Нова освітня концепція ґрунтується на міждисциплінарності [3]. У контексті глобалізації, цифровізації та викликів XXI століття, одним із пріоритетних напрямів розвитку є STEM-освіта – синергія знань з науки (Science), технологій (Technology), інженерії (Engineering) та математики (Mathematics). STEM – навчання –